

Українська мова і література

Передплатний
індекс 68838

№ 11, 2017

в школах України

Навчальна програма з української мови
для загальноосвітніх навчальних закладів, 8 клас

Навчальна програма з української літератури
для загальноосвітніх навчальних закладів, 8 клас

Компетентнісний підхід до навчання
правопису української мови

Творча особистість Яра Славутича:
шляхи осягнення
До 100-річчя від дня народження поета

«Справа Сухомлинського – в кожному із нас»
Педагогічна світлиця В. О. Сухомлинського

ДЕТАЛЬНІШЕ НА PEDPRESA.UA

видавництво
ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА
Державне інформаційно-виробниче підприємство

З ОФІЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Навчальна програма з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів, 8 клас

Олена ГОЛИК, Тетяна ЯРОВЕНКО

Творча особистість Яра Славутича:
шляхи осягнення
До 100-річчя від дня народження поета

39

Навчальна програма з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів, 8 клас

9

Неля МИХАЙЛОВСЬКА

Віншуємо учасників ІІІ Міжнародного конкурсу «Найкращий учитель української мови за кордоном»

15

НАУКА – ШКОЛА: МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ**Іван ХОМ'ЯК**

Компетентнісний підхід до навчання правопису української мови

17

Валентина БОРИСЕНКО

Пріоритетні вектори магістерської мовознавчої підготовки

Частина II

22

НАУКА – ШКОЛА: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ РОЗВІДКИ**Світлана ЖИЛА**

Колективна лекція як форма підготовки майбутніх учителів української літератури

26

КОНСУЛЬТУС МОВОЗНАВЦЕВЪ**Катерина ГОРОДЕНСЬКА**

Українське слово у вимірах сьогодення
Рекомендації з найскладніших уживань та проблемного правопису слів. Продовження

31

Орися РИК
Професійна лексика. Терміни.
Роль фразеологізмів у професійному мовленні

46

Наталія КАШУБА

Безсполучникове складне речення
На мовному матеріалі творчості Т. Г. Шевченка

50

Надія ФІЩЕНКО-САВИЦЬКА

«За честь і правду все віддай,
коли ти любиш рідний край!»
Урок-сповідь за поемою Миколи Вороного
«Євшан–зілля»

55

Наталія ДІДЕНКО

Імітаційне моделювання на уроках української мови

58

ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ**Катерина ГРУЗДЬОВА,**

Українська мова – це модно!
З нотаток наукового студентського гуртка «Музейна педагогіка»

60

Ірина КАРПЕНКО

Мой Україні

33

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ**Сергій ОМЕЛЬЧУК**

Статус порушення норм позиційного чергування
Як рахувати такі помилки в учнівських роботах

38

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА**Валентина МАЛИШКО**

«Справа Сухомлинського – в кожному із нас»
Педагогічна світлиця В. О. Сухомлинського

61

ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Зразки імітаційно-ситуативних вправ з української мови для учнів 10 – 11 класів

Наталія ДІДЕНКО, викладач-методист Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук

Учитель-філолог

Моделювання ситуації: учень у ролі вчителя. Конструктивний діалог. Пояснити матеріал. Обґрунтувати оцінку.

Розповідаючи про види підрядних речень, учень продемонстрував їх так:

а) підрядне обставинне часу: Світанком, пообшивавши степи і села, обезсиліла, уляглася хуртовина;

б) підрядне обставинне порівняльне: «З-за неспокійного обрію підвелось розпатлане, мов після похмілля, сонце і витрусило на сніги хирляви тіні» (М. Стельмах);

в) підрядне місця: «А за березами блакитна виться пасіка і кошлатиться перестояна хатка, де сивий сон, мов дід, де сивий дід, мов сон» (М. Стельмах).

Завдання. Яку оцінку ви б поставили за цю відповідь? З'ясуйте лексичне значення виділених слів. Чи можна стверджувати, що блакитнавиться є авторським неологізмом? Наведіть приклади таких неологізмів у творах сучасних поетів і письменників (за потреби скористайтесь заздалегідь підготовленими підказками). Запропонуйте вашим (умовним учням) підготувати коротку презентацію про сучасного письменника чи поета.

День копірайтера

Випереджальне завдання. Прочитайте текст. Про яку професію, пов'язану з філологічною освітою, мовиться? Поясніть лексичне значення виділених слів.

Розквіт реклами розпочався з появою телебачення. Згодом гідним конкурентом рекламного телепростору став інтернет, що спричинив появу мережевого копірайтингу. На сьогодні копірайтингом називають появу будь-яких авторських текстів для веб-сайтів. Створення реклами потребує філологічних знань. Реклама сайтів може бути різноманітною від опису країни, міста, цінної пізновальальної інформації до споживчих товарів тощо. Розрізняють види копірайтингу: SEO-копірайтинг, PR-рекламний, інформаційний контент.

Мета: сприяти формуванню мовних, мовленнєвих, правописних умінь і навичок учнів,

активізації готовності до самостійного вибору майбутньої професії.

Моделювання ситуації: копірайтер – споживач, замовник – копірайтер.

Сюжет. Ви копірайтер. Створіть якісний контент (інформаційне наповнення) філологічного сайту. Тема обирається самостійно і вмотивовано. Мета копірайтера викликати у споживачів увагу, інтерес, послідовність емоцій і переживань. Споживач оцінює якість контенту, визначає професійні навички копірайтера, ділиться враженнями. Розіграйте діалог між копірайтером і замовником, що міг би відбутися в умовах приватної зустрічі та професійному форумі (використовуйте електронний ресурс).

PR-менеджер

Мета: сприяти формуванню мовних, мовленнєвих, правописних умінь і навичок учнів, активізації готовності до самостійного вибору майбутньої професії.

Моделювання ситуації: роботодавець – працівник (PR-менеджер).

Словник: PR-менеджмент – (анг. publicrelations – зв'язки з громадськістю) процес управління в галузі зв'язків з громадськістю, спрямований на підтримку зовнішнього середовища розвитку організації та внутрішньої корпоративної атмосфери).

Завдання. Розігрування діалогу між роботодавцем і працівником з метою з'ясування надважливих професійних якостей (наприклад, комунікативних умінь і навичок: написання статей, редактування, створення друкованого та відеоматеріалу).

Сюжет: фахівець з PR-менеджменту (процес управління в галузі зв'язків з громадськістю, спрямований на підтримку зовнішнього середовища розвитку організації та внутрішньої корпоративної культури) проходить співбесіду з працевлаштування у відому організацію. Отримує перше завдання (створити образ торгової марки на підтвердження високої якості товару), яке стане вирішальним у підтвердженні його професіоналізму і вирішення працевлаштування.

У процесі розмови з'ясовуються вимоги: створити товарний знак, фіrmове ім'я, фіrmовий знак. Фахівець з'ясовує незрозумілі питання і виконує завдання. За потреби звертається до консультантів (учнів, які отримували попередні завдання за темою заняття, працювали з довідковою літературою, демонстрували історичні довідки про виникнення професії).

Примітка: імітаційно- ситуативна вправа може набувати інтерактивного змагального характеру (беруть участь кілька груп учнів на кращу презентацію роботи).

Нарада

Моделювання ситуації: проведення педагогічної ради у вашій школі з метою затвердження проведення тижня української мови. Затвердження плану, редактування, творчий вияв, прогнозування результатів.

Примітка: пропозиції учнів доцільно врахувати під час проведення предметного тижня.

Кастинг журналістів

Моделювання ситуації: старшокласники у контексті теми позакласного заняття («Професійні якості майбутнього журналіста») моделюють відбір спеціалістів у галузі журналістики. Кастинг передбачає такі завдання: самопрезентація; визначення професійних якостей журналіста; написання есе; редактування тексту тощо.

Коректор

Завдання. Відредактувати текст. Аргументувати свій вибір. Назвати типи помилок. Запропонувати рекомендації щодо уникнення таких помилок в усному і писемному мовленні.

У травні 1996 року в Державному музеї літератури України відкрилась постійно діюча виставка «Українська культура в діаспорі». На виставці представлені твори найбільш талановитіших художників, зокрема родини Кричевських. Один із виступаючих відзначив, що твори мають велике значення для історії та мистецтва. Адже багаточисленні з них були колись подаровані авторами членам своєї ж родини. Це, зокрема, акварелі написані самою Катрусею та її батьком – Василем Васильовичем Кричевським у 1943 році, перед від'ездом із окупованого Києва, а також витончені пейзажі визнаного в Європі майстра Миколи Кричевського – дядька пані Катруси, написані в Паріжі та Венеції ще в 30-і роки минулого століття. Читаюча публіка може більш детальніше ознайомитися з біографією визнаної світом майноючої родини художників.

На виставці презентовані також і роботи ще однієї київської художниці – Олени Овчинні-

кової, яка народилася в Києві 1 жовтня 1935 року, а нині мешкає в Пітсбурзі, Пенсильванії, США. Пані Олена теж походить з відомої київської мистецької династії. Її батько Василь Овчинников – талановитий художник та музейник, який впродовж 42 років оглавляв Київський музей західного та східного мистецтва.

Роки Другої Світової війни Олена провела в евакуації, в Тюмені, а в 1945 році повернулася до Києва. Майже через десять років поступила до Київського художнього інституту. Сотрудничала із журналом «Всесвіт». У 1990 році художниця зробила розпис інтер'єру готелю «Інтуріст», створивши дві композиції в яскравому національному стилі – «Гопак» і «Кроков'як». В 2001 році вона переїхала до США, але головною темою її творчості завжди залишалася Україна. «Мистецтво – це кардіограма сусільства», – підкреслила пані Олена під час віртуального спілкування, організованого під час відкриття виставки.

Моделювання ситуації: ви коректор. Наполягаєте на своїй позиції редактування тексту.

Кінофестиваль

Мета: удосконалення мовних і мовленнєвих умінь і навичок учнів; активізація творчо-пошукової діяльності, розвиток умінь використовувати технічні засоби; формування медіакультури старшокласників, загальнокультурного рівня особистості.

Завдання. Створити фільми про видатних українських мовознавців (Павла Житецького, Бориса Грінченка, Олександра Потебню, Миколу Уманця, Михайла Максимовича, Юрія Шевельова та ін.).

Моделювання ситуації: Форма проведення рольової гри – кінофестиваль. Урочисте відкриття кінофестивалю «Видатні українські мовознавці». Учні випробовують себе у ролі «кінематографістів». Створюють фільми про видатних мовознавців, їх неоцінений внесок у царину української науки. Кожна творча група збирає інформацію, пише сценарій. Під імітацією «фільму» розглядають ілюстративний матеріал, дикторський супровід, музичне оформлення тощо.

Розподіл ролей: звукооператори, сценаристи, режисер, диктори, актори та ін.

Кожна група презентує свій фільм. Після презентації і демонстрації представники творчих груп відповідають на запитання глядачів. Обираються ведучі та журі. За бажанням учні можуть продовжувати роботу над створенням фільмів у профільних гуртках.

УКРАЇНСЬКА МОВА – ЦЕ МОДНО!

З нотаток наукового студентського гуртка «Музейна педагогіка»

Катерина ГРУЗДЬОВА, студентка групи 21 ПО Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, науковий керівник Наталія ДІДЕНКО, викладач-методист Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

Усім добре відома істина, що мова – засіб спілкування. За словами Панаса Мирного, це «найбільше і найдорожче добро кожного народу». Чи так це? Спробуємо з'ясувати.

Стосовно засобу спілкування питань не виникає. Не буде мови, як пояснити найелементарніші речі. Невербалне спілкування не завжди ефективне. А от чи «найдорожче добро», питання яке потребує роз'яснень.

Нешодавно слухала розмову двох подруг. Одна з них розповідала, до речі страшним суржиком, що вже два роки займається на курсах з вивчення польської мови. Хоче, мовляв, вступати до престижного вишу в Польщі, а там знання державної мови – норма, яка не обговорюється. Попереду іспити, що визначають рівень владіння мовою, і від яких залежить майбутнє.

Я не втручалася в розмову, але почуте, справило враження. Поляки цінують мову, розуміють її величезне значення, адже саме вона є мірилом людської культури, запорукою добробуту в державі.

А у нас? На згадку прийшов головний герой з твору Сергія Жадана «Інтернат». Паща розмовляє вищуканою російською, своєю рідною українською, лише на роботі Ця людина наочає дітей і вважає себе українцем. Виникає запитання, а чи має він на це право, а чи не калічить юні душі?

На жаль, таких Пащ дуже багато. Вони працюють в державних структурах, отримують заробітну плату, купують товари від вітчизняного виробника і нарікають (на ламаному суржику), що все не так. А як? Запитання риторичне.

Я можу з впевненістю сказати. Що всі наші проблеми породжені нами самими. До того часу, поки ми не усвідомимо себе справжніми українцями, не зрозумімо, що по-українськи – це класно, неперевершено, ми не зможемо дорівняти до жодної з розвинутих держав світу.

Не варто шукати кращого за кордоном, потрібно будувати це краще вдома. Починати ж треба з мови, найціннішого скарбу, яким ми володіємо.

МОЙ УКРАЇНІ

Ірина КАРПЕНКО, студентка групи 22 ПО Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Сонце сіло вже за обрій.
Соловей вже не співа.
Ta не забулися ще звсім
Усі кроваві події та «блла».
Україно – ти ще жива!
Усе, що сталося не забути.
I рік на спад уже пішов.
Ще зиму люту перебути
Так, щоб мороз нас не знайшов.
Любе літо прийде після.
Весна закінчиться ураз.
Вибухів уже не чути –
Ми з'єднаємося усі.
Треба зиму перебути –
I зведуться всі кінці.
Сім'ї будуть усі разом.
Не підуть на схід сини!
Не пойдуть більш «КАМАЗом»
На смерть вірну вояки!

Україно – вільна та єдина,
Міцною будеш ніби сталь!
Не нападатиме «тварина»!
Знайде гідність той «москаль»!

***

Природа нашої країни –
особлива ця краса!
I не лежатимуть руїни,
А лиш лежатиме роса!
Жніва ще будуть золотіти,
Бо ми виборюєм права!
Країна цільна та єдина –
Батьківщина в нас одна!
Небо чисте та блакитне.
Підтверджіть пропор кольори!
I поле жовкне наше житнє,
I синьо-жовті пропори!
Ростемо в чудовій ми країні,
Найкраща в світі ця земля!
Пошана нашій Україні!
Вона така ще молода!